

Bijlage staatsexamen VWO

2021

tijdvak 1
maandag 17 mei
09.00 – 10.00 uur

Maatschappijleer

College-examen schriftelijk

Bronnenboekje

Tekst 1

Openbaar Ministerie deelde ten onrechte straffen uit

(...)

5 Officiëren van justitie kunnen sinds 2008 – zonder dat er nog een rechter aan te pas komt – straffen uitdelen voor overtredingen en misdrijven waar een maximale celstraf van zes jaar voor staat.

10 Zo'n strafbeschikking gebruikt het OM niet alleen bij hardrijders en dronken bestuurders, maar ook voor bijvoorbeeld diefstal, geweld, drugs- en wapenbezit en verstoring van de openbare orde of vernieling. Een celstraf kan het OM niet opleggen, dat mag alleen de rechter. Maar boetes, taakstraffen, gebiedsverboden en meldplichten mag het OM zelf
20 uitdelen.

Het idee achter de strafbeschikking is dat eenvoudige strafzaken prima zonder rechter
25 kunnen. Dit levert gemak en tijdwinst op voor het OM en rechters. Tijd die ze aan complexe

30 zaken kunnen besteden. In de bijna tien jaar sinds de invoering door het tweede kabinet-Balkenende legde het OM 267.210 strafbeschikkingen aan burgers op voor misdrijven.
(...)

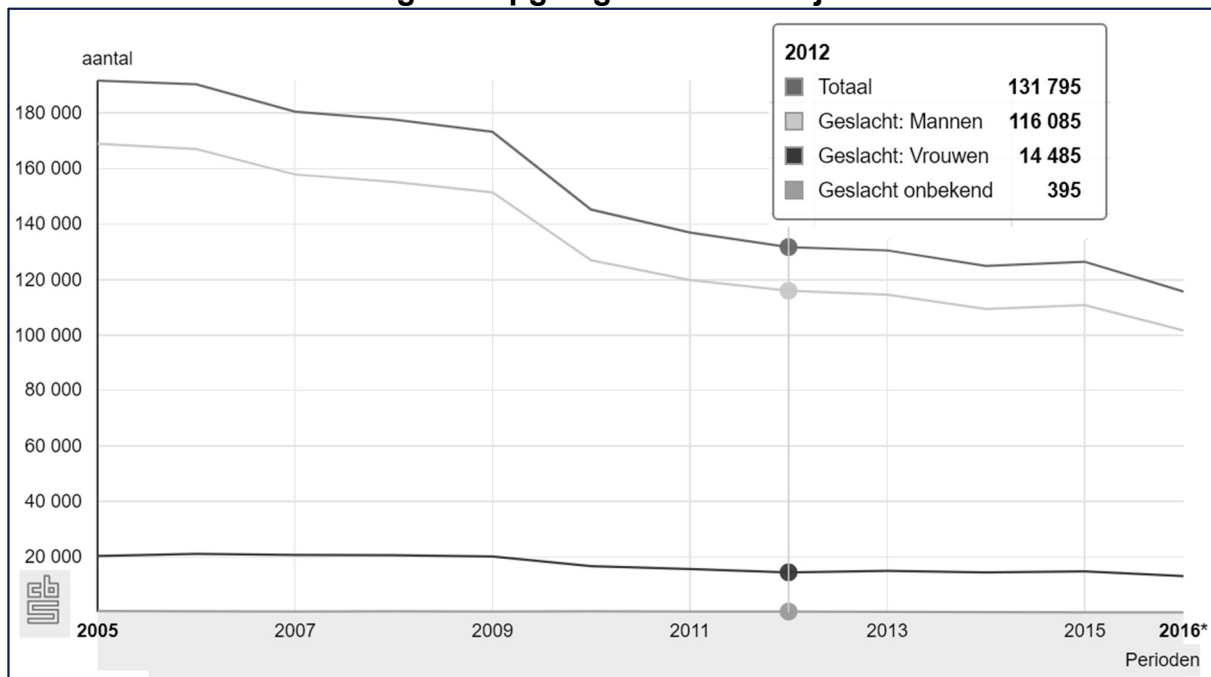
35 Strafbeschikkingen worden vaak door het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) verstuurd. Ze lijken in eerste oogopslag op de bekende verkeersboetes.

40 (...) Dat je waarschijnlijk een strafblad krijgt, schrijft het CJIB niet. Wel staat er: „Het is mogelijk dat van deze strafbeschikking een
45 aantekening wordt gemaakt in uw justitiële documentatie.”

Rechters oordelen in dezelfde zaken vaak anders: slechts in ongeveer de helft van de zaken
50 legt de rechter dezelfde straf op. In een reactie spreekt het OM tegen dat er mensen onterecht veroordeeld zijn.

Figuur 1

CBS: In onderstaande grafiek staan de tussen 1994 en 2016 opgelegde straffen en maatregelen opgelegd voor misdrijven

Verticale balk: aantal

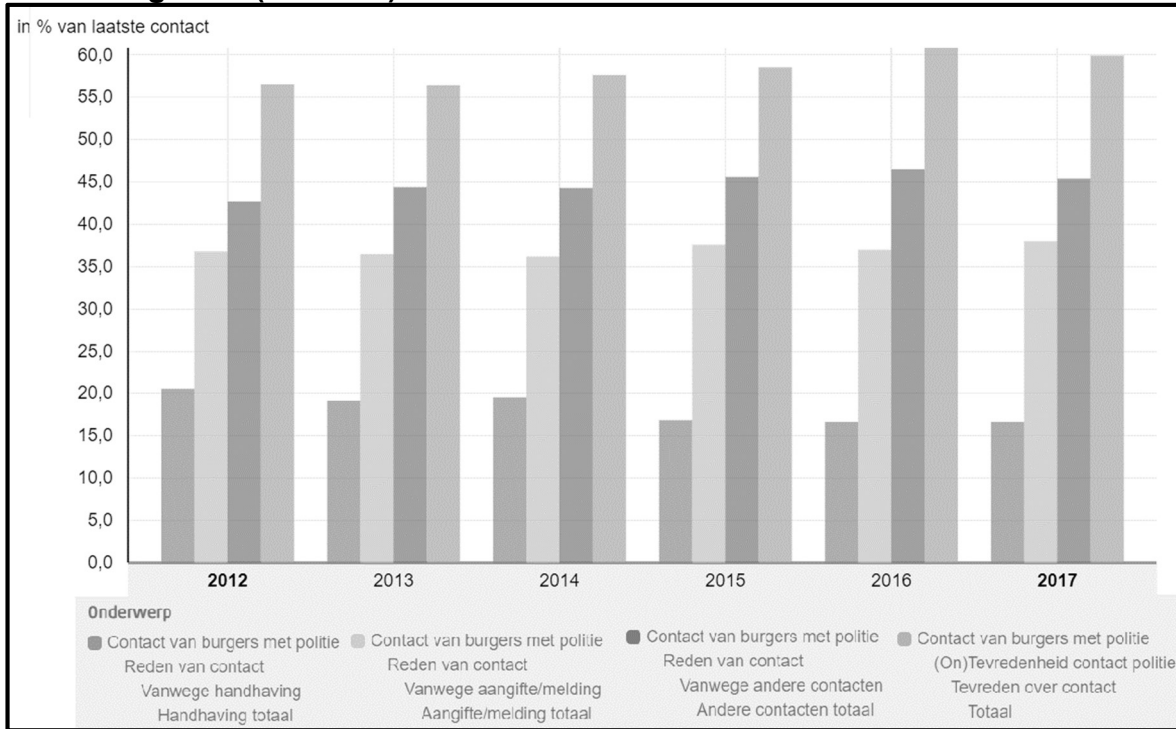
Horizontale balk: perioden

2012

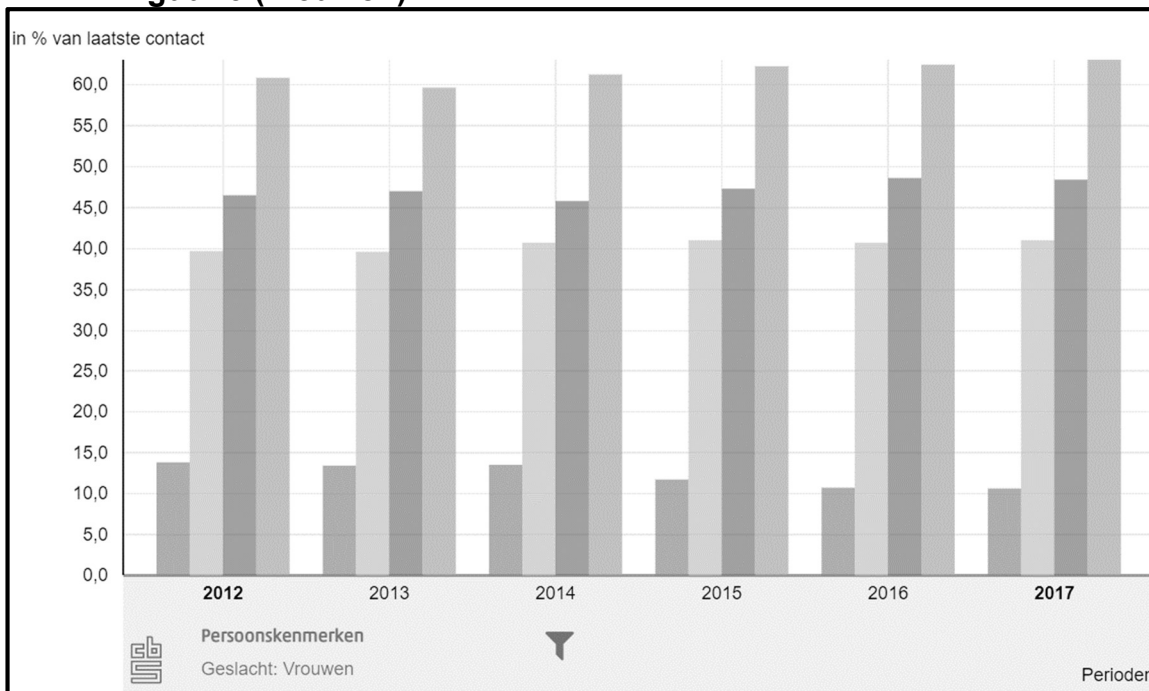
- Totaal 131 795
- Geslacht: Mannen 116 085
- Geslacht: Vrouwen 14 485
- Geslacht onbekend 395

In de figuren 2 en 3 staan de ervaringen van burgers met de politie centraal, tussen 2012 en 2017. Het gaat om contacten met de politie en de tevredenheid van de burger over de politie voor de persoonskenmerken per geslacht. In figuur 2 staan de gegevens voor mannen, in figuur 3 staan de gegevens voor vrouwen. Per jaar staan de balken van links naar rechts voor: contact vanwege handhaving; contact vanwege aangifte/melding; vanwege andere contacten; tevredenheid over het contact.

Figuur 2 (mannen)

Figuur 3 (vrouwen)

Tekst 2

Staat voor de rechter gedaagd om gratis anticonceptie af te dwingen

De Staat krijgt vrijdag een dagvaarding met daarin de eis dat anticonceptie weer gratis beschikbaar moet worden. De afzender is Bureau Clara Wichmann, dat principiële rechtszaken voert om de rechtspositie van vrouwen te verbeteren. "Valentijnsdag is een mooie dag om minister Bruins de dagvaarding te overhandigen", zegt directeur Anniek de Ruijter.

Sinds 2011 moeten vrouwen anticonceptie zelf betalen
Het bureau voert het proces namens zeventuizend mede-eisers, onder wie Dokters van de Wereld, WomenInc, Verenigde Nederlandse Apotheken, het Humanistisch Verbond en individuen als tv-presentator Tim Hofman en actrice Thekla Reuten. (...) Uit een onderzoek van Dokters van de Wereld twee jaar geleden bleek dat voor 8 procent van de Nederlandse vrouwen geldgebrek een reden is in de voorgaande tien jaar geen anticonceptie te gebruiken. Sinds 2011 moeten vrouwen anticonceptie zelf betalen. Het toenmalige kabinet haalde het als bezuinigingsmaatregel uit het basispakket van de zorgverzekering, met als argument dat er geen sprake is van een medische noodzaak. Jaarlijks scheelt dat rond de 20

miljoen euro op de begroting. Onder de 18 jaar is anticonceptie wel gratis. (...) Er mogen geen financiële belemmeringen zijn voor vrouwen om zich te beschermen tegen zwangerschap, vinden de eisers in de rechtszaak. Dat druist in tegen hun reproductieve rechten en zelfbeschikkingsrecht, stelt Bureau Clara Wichmann op grond van het VN Vrouwenverdrag, het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en tal van andere verdragen. Zo zijn staten verplicht vrouwen toegang te bieden tot veilige en moderne voorbehoedsmiddelen. (...)

'Een zaak voor iedereen'
Hoe de overheid gratis anticonceptie gaat regelen, maakt de eisers in de rechtszaak tegen de Staat niet uit. In de Tweede Kamer is er momenteel geen meerderheid om deze weer op te nemen in het basispakket. Een motie van PvdA-Kamerlid Lilianne Ploumen met die strekking kreeg in oktober vorig jaar geen meerderheid in de Tweede Kamer. Ze werd gesteund door tal van medische en maatschappelijke organisaties en 55 duizend ondertekenaars van een petitie van 'Een zaak voor iedereen'. Daarop besloot Bureau Clara Wichmann de kwestie voor de rechter te brengen.

Tekst 3

Politiek achter analyse arbeidsmarkt, maar er klinkt ook kritiek

Hans Borstlap adviseert het kabinet in te grijpen. Volgens Borstlap moeten werkgevers vaker vaste contracten aanbieden, moet het aantal flexwerkers en zzp'ers omlaag en moet er meer worden geïnvesteerd in kennis en innovatie.

De politieke partij ... X... deelt in grote lijnen de analyse van Borstlap. "De arbeidsmarkt moet voor iedereen werken en daar moeten echt nog dingen aan worden verbeterd", zei Kamerlid Tielen in het *NOS Radio 1 Journaal*. "Het is belangrijk dat de economie groeit en daar hoort een wendbare arbeidsmarkt bij", zei ze ook.

20

Kloven verkleinen

Ook de ChristenUnie is vooral positief over het werk van de commissie. "Het is goed als we de kloven tussen zzp'er en werknemer en tussen vast en flex-contract kunnen verkleinen, om te voorkomen dat werkenden tegen elkaar worden uitgespeeld op loon en op zekerheid", reageerde Kamerlid Bruins.

Volgens hem zijn de afgelopen decennia de verschillen tussen werkenden te groot geworden. Hij wil dat het kabinet nu concrete stappen zet om 'meer balans,

zekerheid en rust te creëren op de oververhitte arbeidsmarkt'.

40 Rapport kan keerpunt zijn

Volgens de SP kan het rapport van Borstlap een keerpunt zijn. "De tijd dat zoveel mogelijk flexwerk de oplossing voor alles was, is wel een beetje voorbij", zegt partijleider Marijnissen. Ze is het ermee eens dat de groeiende ongelijkheid op de arbeidsmarkt niet alleen onrechtvaardig is voor mensen, maar ook slecht voor de economie.

50

Krankzinnige maatregel

Ook de PvdA ziet veel goeds in de analyse van de commissie. "Waar het een aantal jaren geleden een taboe was om te zeggen dat er meer zekerheid moet komen, wordt nu alom erkend en geaccepteerd dat het zo niet verder kan", zei partijleider Asscher.

60

Maar hij is ertegen dat "de baas eenzijdig kan bepalen dat je in een andere stad, in een andere functie voor minder geld kan gaan werken, zonder dat een andere instantie er naar kijkt". Asscher vindt dat een "krankzinnige maatregel". Volgens hem maakt dat zes tot zeven-miljoen mensen in Nederland juist minder zeker.

70

Tekst 4

Arbeidsmigranten komen in actie voor coronamaatregelen

Open brieven

"Arbeidsmigranten gaan de komende tijd open brieven schrijven aan de opdrachtgevers", legt Bart Plaatje, FNV-vertegenwoordiger, uit. Deze grote bedrijven huren migranten in via uitzendbureaus, maar hebben zelf een flinke vinger in de pap.

"Als Albert Heijn een keer met de vingers knipt, dan zitten er opeens maar vier man in een busje, in plaats van acht. Als Bol.com een keer op een knopje drukt, dan kan die zieke meneer wel in z'n huis blijven. Dus we gaan die opdrachtgevers vragen: neem je verantwoordelijkheid."

Naast de werkvloer neemt FNV ook de woningen van de migranten onder de loep. Daarvoor richt de vakbond zich tot de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). "Want wethouders en burgemeesters verzorgen de vergunningen voor huisvesting", zegt Plaatje.

30 Keuken delen met z'n honderden

De uitzendbureaus zijn tegelijkertijd ook de huisbaas van de arbeidsmigranten, die vaak samen in vakantiehuisjes of hotels wonen. GroenLinks-Kamerlid Paul

Smeulders nam afgelopen week een kijkje in zo'n hotel in Brabant en sprak met bewoners. Hij schrok ervan dat de werknemers zo op elkaars lip moeten wonen tijdens de coronacrisis.

"We hebben met eigen ogen gezien dat ze eigenlijk geen kant op kunnen", vertelt Smeulders.

"Ze moeten met z'n vieren in heel kleine auto's naar het werk. Ze delen met honderd man één keuken, ze delen een badkamer met negen mensen die ze niet kennen. Dat is niet makkelijk." (...)

"In die hele tent is één pompje met desinfectiemiddel beschikbaar, voor meer dan honderd man", vult Plaatje aan.

Lappendeken

Het toezicht op de woon- en werkomstandigheden moet beter, vindt Paul Smeulders. Hij diende een motie daarover in, die door de Tweede Kamer is aangenomen.

"Het ministerie van Sociale Zaken moet meer een regierol op zich gaan nemen", licht Smeulders toe. Het toezicht is nu nog te veel een lappendeken. "De Inspectie voor Sociale Zaken is verantwoordelijk voor het toezicht op de werkomstandigheden, gemeenten voor het toezicht op de

huisvesting. Het gevolg is dat heel
veel overheidsinstanties allemaal
75 een rol hebben, maar dat het ook
wel een beetje makkelijk is om
weg te kijken."

Naast een strakkere coördinatie
80 roept Smeulders' motie ook op tot
meer handhaven. "Want
nu gebeurt handhaving vaak
telefonisch. Je kan je voorstellen
dat dat niet de beste manier is om
85 te gaan kijken of die maatregelen
rond het coronavirus goed worden
nageleefd."

Uitbuiting

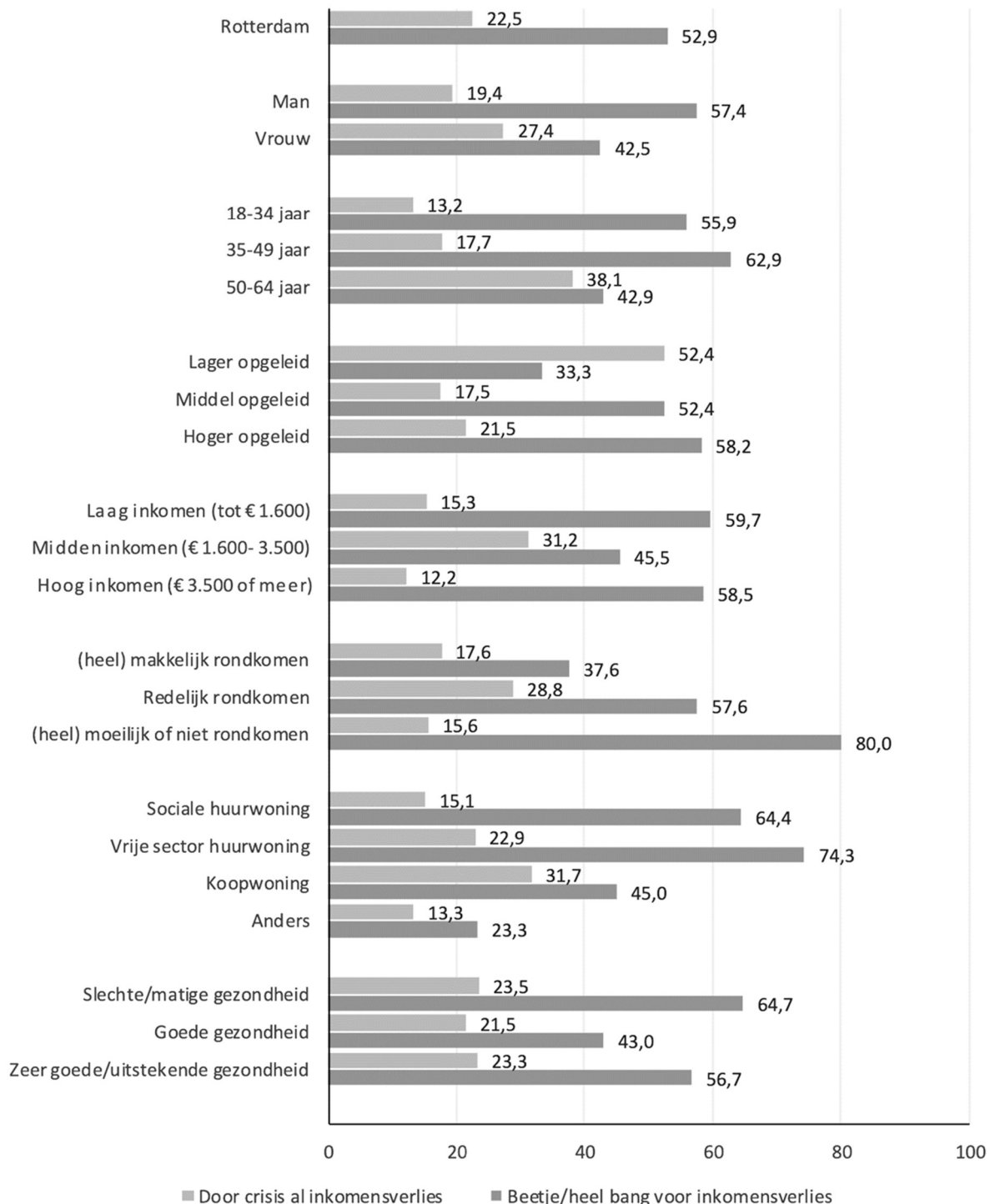
90 Op de lange termijn moet het hele
systeem rond de arbeidsmigratie
op de schop, bepleit Smeulders.
"De woon- en
werkomstandigheden van

95 arbeidsmigranten moeten voor
eens en altijd worden herzien.
Deze crisis laat heel duidelijk zien
waar het misgaat."
Smeulders: "Die mensen kunnen
100 geen kant op. Ze kunnen niet naar
huis, want daar is ook een
lockdown. Ze kunnen niet zelf
kiezen waar ze verblijven, want
dat mag niet van hun
105 werkcontract. Ze zitten dus
gewoon vast."
Smeulders hoopt dat er in de
Tweede Kamer een meerderheid
komt om de koppeling van
110 werkgever en huisbaas te
veranderen. "Dit is geen gezonde
werkrelatie. Het neigt soms zelfs
naar uitbuiting. Daarom moeten
we hier echt lessen uit trekken
115 richting de toekomst. Meer
rechten voor arbeidsmigranten".

Figuur 4

Uit het rapport *De bedreigde stad, de maatschappelijke impact van COVID-19 op Rotterdam*, Erasmus School of Social and Behavioural Sciences, april 2020.

Dit rapport is een verslag van het onderzoek dat in Rotterdam gedaan is naar de sociale gevolgen van COVID-19 (Corona) op de bevolking.

Percentage beetje/heel bang voor inkomensverlies en sinds crisis reeds inkomensverlies.

Deze grafiek toont welke categorieën zzp'ers en flexwerkers inkomen moeten inleveren als gevolg van de Coronacrisis.